

4 клас - «Довідково-бібліографічний апарат для молодших школярів»

Автор: Лампіга Алла Віталіївна

Тема: Довідково-бібліографічний апарат для молодших школярів

Мета: Виховувати у читачів інформаційну культуру, вміння користуватися ДБА; навчити дітей правильно вибирати книги, надавати дітям бібліотечно-бібліографічні знання, види каталогів, і картотек. Навчити дітей по каталогах і картотеках знаходити необхідну їм літературу.

Обладнання:

1. Виставка літератури «Бібліотечно – бібліографічні знання – дітям».
2. Бібліотечні картки для каталогів.
3. Картотека газетно-журнальних статей.
4. Таблиці ББК.

Хід уроку.

Девіз -епіграф: Каталоги й картотеки –

Гордість це бібліотеки.

Ви із ними подружіться –

Це в житті вам пригодиться.

I. Оголошення теми і мети уроку.

II. Вивчення нового матеріалу.

Бібліотекар. Діти, чи замислювались ви коли-небудь над тим, скільки книг на світі? Зробимо прості підрахунки: якщо людина прочитає в середньому за тиждень 2 книги, то за рік вона зможе прочитати 100 книг. А за 50 років близько 5 тисяч. Якщо в середній бібліотеці зберігається приблизно 20 тисяч книг, то це

означає, що прочитати їх одній людині не вистачить усього життя. То як бути? Висновок один: **читати треба найбільш потрібні і цікаві книги.**

Скажіть, діти, коли ви приходите в бібліотеку, як ви запитуете про книги? Чи вибираєте ви їх самі?

(Відповідь учнів)

А що ще допоможе вам у виборі книг, ми детальніше розглянемо на бібліотечному уроці.

Кожна бібліотека відкриває читачеві свої скарби за допомогою каталогів і картотек.

Каталог - це перелік всіх творів друку, які є в бібліотеці.

(запис в зошит).

Учень. *(каталожна карточка).*

Хоч я карточка маленька,

В каталозі я важенька.

Я про книжку все знаю

Й залюбки розповідаю:

Про автора й назву

Скажу вам відразу.

Читаємо потім,

Хто малюнки малював,

Хто коли книгу видав.

Все розповім я,

Бо балакуча вся моя сім'я.

Бібліотекар. Найбільш зручним у користуванні є **алфавітний каталог**. У ньому всі книги зібрані за алфавітом, тому тематика книг тут різна: можуть разом стояти художня книга і наукова. Користуватись алфавітним каталогом дуже просто. Для цього достатньо знати прізвище автора і назву книги. З алфавітного каталогу можна дізнатися, чи є в бібліотеці потрібна книга.

Учень «А»

Я - алфавітний каталог

Знаю все тут назубок:

Які є книги в бібліотеці,

І де їх місце на полиці.

Учень «Б»

Я складаюся з карток,
Які стоять в один рядок.
Найбільше я люблю порядок –
Тут алфавітний розпорядок.

Учень «В»

Всі картки в алфавіті
Гарненько тут поставлені,
Якщо уважно прочитаєш –
Про книгу ти багато знаєш.

Учень «Г»

Коли прийдуть книжки нові –
Буде поповнення мені
На кожну з них напишуть картку
Й поставлять в каталог на згадку.

Учень «Є»

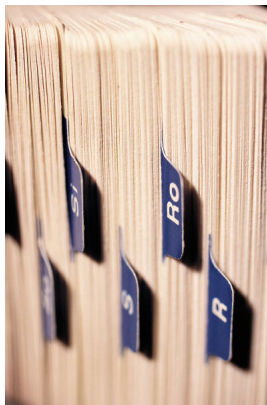
Хто зі мною щиро дружить,
Тому книга гарно служить.
Той у книжковому морі
Не заблудиться ніколи.

Бібліотекар. Але алфавітний каталог не може відповісти на запитання, які книги розповідають про ті, чи інші явища, події, предмети. З цими запитаннями потрібно звертатися до **систематичного каталогу**.

Діти, давайте разом з вами ознайомимося з ним, його будовою, особливостями. Чому він так називається?

Тому що картки тут розміщені за новою системою. Кожній галузі знань відповідає той чи інший відділ систематичного каталогу, який має умовне позначення. Таке ж позначення є на книгах і називається індексом.

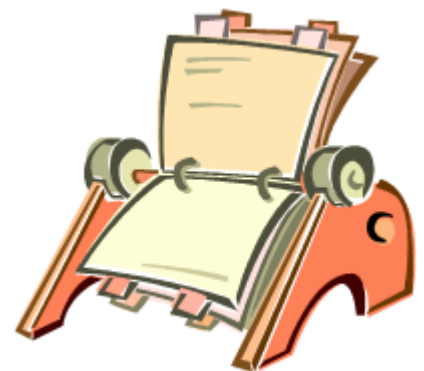
Картки в каталозі розміщуються згідно розділам Б.Б.К. (таблиці ББК). В таблиці кожна галузь знання отримує цифрове позначення.

Наприклад:

- 2 - Природничі науки
  - 22.1 Математика
  - 22.2 Механіка
  - 22.3 Фізика
  - 22.6 Астрономія
- 3 - Техніка
- 4- Сільське та лісове господарство
- 5 - Охорона здоров'я та медицина
- 60 - Суспільні науки
- 63 - Історичні науки
- 65 - Економіка
- 66 - Політика
- 67 - Держава і право
- 68 - Військова наука
- 71 - Культура
- 72 - Наука
- 73 - Інформатика
- 74 - Народна освіта
- 75 - Фізкультура і спорт
- 76 - Друк. Радіомовлення. Телебачення.
- 77 - Клубна справа
- 78 - Бібліотечна справа
- 80 - Філологічні науки

- 81 - Мовознавство
- 82 - Фольклористика
- 83 - Літературознавство
- 85 - Мистецтво
- 86 - Атеїзм. Релігія.
- 87 - Філософські науки.
- 88 - Психологія
- 92 - Довідкові видання
- 93 - Журнали

На основній каталожній карточці у правому нижньому кутку на першому місці проставляється індекс відділу, в якому вміщена книга на полиці.

Запам'ятовувати назви всіх відділів немає потреби, адже на кожному ящику **систематичного каталогу** є перелік відділів, які в ньому розміщені. Кожен великий відділ має розділи і підрозділи, назви яких написані на роздільниках. На центральному роздільнику пишеться назва основного відділу, а розділи та підрозділи – на бокових роздільниках.

З чого ж почати пошук?

Картку на книгу в каталозі шукають приблизно так, як товариша в незнайомому місці. В першу чергу потрібно дізнатись, де знаходиться вулиця, на якій живе товариш. Коли знайдеш вулицю, відшукай будинок. А ось і будинок. Залишилось знайти квартиру, і зустрінешся з товаришем. Так потрібно вести пошук і в каталозі. Замість вулиці – каталожний ящик, замість будинку – роздільник відділу, замість квартири – роздільник підвідділу.

Наприклад.

Тобі потрібні книги про космічні кораблі, польоти в космос. Зрозуміло, що їх треба шукати у відділі «Техніка». Який індекс мають книги з техніки?

Діти відповідають: 3.

Бібліотекар. А підвідділ? Знаходимо в ящику роздільник з індексом 30.6. – Космонавтика. Польоти в

космос. Відсуваємо цей роздільник – і перед нами картки з описом книг про космічні кораблі.

Бібліотекар. Ще в бібліотеці є **предметний каталог**. Картки в ньому розташовуються за алфавітом предметних рубрик.

Предметні рубрики – це короткі словесні вирази предмету творів друку (*запис в зошит*). У предметному каталозі література про предмет збирається в одному місці.

Наприклад, знайти книги про дружбу. Де в каталозі можна їх знайти? Одразу вирішити важко. А за покажчиком легко. За буквою «Д» знаходимо картку з темою «Дружба», на якій вказано індекс 87.7. Значить, в каталозі нам потрібно знайти відділ 87.7. «Етика», де стоять картки на потрібні книги.

Бібліотекар. Крім каталогів у бібліотеках є і картки, за допомогою яких можна знайти необхідні твори. Які **картотеки** найбільш поширені в бібліотеках?

Учні (підготовлені):

1. Краєзнавча картотека (література рідного краю).
2. Картотека заголовків художніх творів (картки розташовані по алфавіту заголовків).
3. Картотека нових надходжень.
4. Картотека періодики (газетно-журнальних систем) – схожа на систематичний каталог.
5. Тематичні картотеки (з найактуальніших тем сьогодення).

Наприклад, картотека з «Народознавства», «Валеології», «Підступні руйнівники здоров'я» та ін.

Для молодших школярів існує тематична **ілюстрована картотека** – в ній картки та книги розставлені за розділами, на яких вказано назву теми.

Учень.

Нещодавно дуже дивно

Здавалося мені:

І як шукають діти

Найцікавіші книжки?

І навіть на полицях

Я впоратись не міг,

Шукаю й не знаходжу,

Що до душі мені.

*Я потім, як на диво,
Натрапив каталог.
Як все тут просто, вміло.
Картки стоять в рядок.
Я все знайшов швиденько
«Незнайку» і казки.
Дякував чемненько,
І вже зібрався йти.
Але я хочу, діти,
У вас щось запитати.
Мені цікаво скільки
Ви могли запам'ятати?*

III. Закріплення вивченого матеріалу.

Вікторина.

1. Що таке каталог?
2. Які ви каталоги знаєте?
3. Що таке алфавітний каталог?
4. Що таке систематичний каталог?
5. Як розташовують картки в предметному каталозі?
6. Які картотеки ви знаєте?
7. Що таке картотека?

8. В якому каталозі ви будете шукати книгу про білочку або зайчика? (в предметному під рубрикою «Тварини»).
9. А де ви знайдете книгу про ВВв? (в систематичному каталозі в розділі «Історичні науки»)
10. Де ви знайдете книгу про футбол? (в систематичному каталозі в розділі «Фізкультура і спорт»).
11. На яке прізвище і в якому каталозі ви будете шукати книгу Андерсена «Дюймовочка» (в алфавітному на літеру «А»).
12. З якої країни прийшло до нас слово «каталог» (З Греції).
13. З чим часто зрівнюють каталог? (З компасом).
14. Що таке роздільник? (Це спеціальна картка з цупкого картону з виступом у верхній частині).
15. Які розділи систематичного каталогу ви знаєте?
16. Що таке рубрика? (Розділ у газеті, журналі та ін., назва розділу, підрозділу).

Розв'язати кросворд.

Якщо правильно заповните клітини по горизонталі, то прочитаєте слово-відгадку по першій вертикалі.

1. Країна з найбільшою кількістю населення в світі? (*Китай*).
2. Корисна копалина, з якої одержують паливо для багатьох видів транспорту?
(*Нафта*).
3. Останній голосний звук у назві обласного центру (*Черкаси*)
4. Явище природи, яке викликало в давнину страх у людей? (*Грім*).
5. Велика морська хижа риба. (*Акула*).

IV. Підсумок уроку.

Бібліотекар.

Ось і закінчився наш урок.
Із книгою і словом порідніться,
Хай книга буде - ваш насущний хліб.
Тож зачерпніть із неї і напийтесь
Снаги, що в серці залишає слід.
Вона прекрасно вміє віщувати,
Життя відкриє обриси нові.
І справу мозку може тамувати,
Немов ріллю краплини дощові.
В піснях Шевченка, Пушкіна, Шекспіра
Пізнайте світ поезії й добра.
Бажаю я, щоб щиро ви повірили
В могутню силу слова і пера.

